

'Er moeten keuzes worden gemaakt'

In het maartnummer uitten zowel hoogleraar Hans Gortemaker als student Pim Pinkse kritiek op Albert Fierets voorstellen voor het 'interessant houden en weer maken' van het accountantsberoep (zie januarinummer). Fieret reageert.

ALBERT FIERET*

Hoogleraar Hans Gortemaker wordt boos over 'al dat gezeur over grijs beroep, niet aantrekkelijk, er komen te veel regeltjes enz.'. Het vragen van aandacht voor en het discussiëren over minder positieve ontwikkelingen in het beroep worden dus gezien als 'gezeur'. Hoewel deze opstelling niet op een *open mind* in de discussie duidt, geef ik een reactie om duidelijkheid te verschaffen over de stand van zaken in het beroep. Gortemaker geeft aan dat een groot deel van de problemen ontstaat door de uitstroom van goede mensen tussen het vierde en zesde jaar van hun carrière, omdat ze coaching, uitdagingen en echte betrokkenheid missen. Zachte omstandigheden zijn dus de boosdoeners. Hij vergeet echter iets: vanaf het begin van het accountantsberoep hebben deze zachte omstandigheden een beperkte rol gespeeld in het beroep. De meeste accountants bleven in hun beroep vanwege 'vakintrinsieke' factoren. Met andere woorden: ze vonden het vak zo mooi. Momenteel zijn echter die 'vakintrinsieke' factoren ondergesneeuwd door de verstikkende regelgeving. En de gevolgen zijn nu echt merkbaar. Dus in plaats van ons primair druk te maken over de zachte omstandigheden, kunnen we beter nadenken over de heropleving van de 'vakintrinsieke' factoren.

Daarnaast is er sprake van een misverstand tussen Gortemaker en mij over de opleiding. De oprichting van een afzonderlijke mkb-RA-opleiding is niet aan de orde. Er

blijft één opleiding, maar wel met een differentiatie in de tweede fase daarvan.

Het eindniveau van beide richtingen is hetzelfde. Gortemakers argumenten om splitting te weigeren, zijn mijns inziens niet valide. Het argument 'controle is controle' komt niet overeen met de realiteit. Ik verwijs daarvoor onder andere naar het Trendboek 2005-2006 van het NIVRA, waarin wordt gesteld dat controle van ondernemingen met verschillende omvang verschillende kennis en vaardigheden vergt. Het argument dat in Scandinavië ook de bakker wordt gecontroleerd, lijkt mij niet passend. Hoewel ik de situatie in Scandinavië niet ken, kan ik me absoluut niet voorstellen dat Scandinavische accountants zich aan eenzelfde dikke RAC-bundel houden als wij, waarin bovendien ook nog eens RAC 4410 (samenstellingsopdrachten) ontbreekt. Als dat wel zo is, dan hoop ik niet dat dat ons staat te wachten.

Pim Pinkse stelt in zijn reactie dat objectiviteit alleen door een onafhankelijke externe partij kan worden vastgesteld, waarmee het bewaken van de onafhankelijkheid geenszins rigide is te noemen. Wat hij nu precies bedoelt, ontgaat mij. Objectiviteit of onbevooroordeeldheid is zowel de basishouding als het doel van de accountant en onafhankelijkheid is één van de middelen om daartoe te komen. Waarom dan zo'n sterke nadruk op één van de middelen? Verder vindt Pinkse dat het afschaffen van

'In plaats van ons druk te maken over de zachte omstandigheden, kunnen we beter nadenken over heropleving van de 'vakintrinsieke' factoren.'

overuren voor studerende niet realistisch is. Maar waarom wil hij er niet naar streven? De acceptatie van zijn gedachte leidt tot te weinig aandacht en tijd voor de RA-opleiding, waardoor belangrijke vakken steeds minder aan bod komen door tijdsdruk. Hierdoor staat de kwaliteit van de opleidingen onder druk. Waar we naar toe moeten, is naar accountants die op een hoog intellectueel en moreel niveau acteren in hun beroep en bereid zijn om te investeren in hun intellectuele ontwikkeling. Dat kost tijd en daarom moeten keuzes gemaakt worden.

En passant stelt Pinkse dat de RA-opleiding opleidt tot controlerend accountant, niet tot adviseur. Hier is sprake van miskennis van de bekende 'natuurlijke adviesfunctie' van de accountant. De opleiding die ons voor ogen moet staan, is een opleiding tot een brede accountant, die een goed controleur en een goed adviseur is, zoals ook duidelijk blijkt uit de reactie van Hans Gortemaker. Tot slot, de stelling dat een academische opleiding weinig van doen heeft met praktische invullingen moet een *slip of the pen* zijn geweest, waar ik graag overheen lees.

Noot

* Albert Fieret is vennoot van JonkerFieret adviseurs/accountants. Hij maakt deel uit van het 'Wildschut'-overleg.

IFRS SME: onbekend maakt onbemind

Volgens Henk Verhoek moet niet te snel 'nee' worden gezegd tegen IFRS-regels voor kleinere bedrijven. "Ook de Nederlandse RJ-regels beslaan al bijna 1.200 pagina's. Ik voorzie dat bedrijven op termijn beter af zijn met internationale verslaggevingsregels."

HENK VERHOEK*

In februari 2007 heeft de International Accounting Standards Board (IASB) in Londen een nieuwe set verslaggevingsregels gepubliceerd, 'IFRS for medium-sized and small entities' (IFRS SME). Het gaat hier om een minder complexe versie van de voor beursgenoteerde ondernemingen geldende IFRS-regels, bedoeld voor de grote groep van onderne-

mingen zonder beursnotering. Een knap staaltje werk van de IASB, gezien de omvang van de nieuwe regels (250 pagina's ten opzichte van de 2.300 pagina's IFRS) en de leesbaarheid ervan.

Inmiddels zijn er ook negatieve geluiden geweest (zie bijvoorbeeld 'de Accountant' van maart 2007, pagina 46). Met name voor de grote groep mkb-ondernemingen met een directeur-eigenaar zou IFRS SME nog te ingewikkeld zijn. De voorgestelde nieuwe regels zijn echter niet bedoeld voor dit type ondernemingen. Ook de IASB zelf stelt dat. Bovendien moet worden bedacht dat de categorie 'SME' niet gelijk is aan wat wij in Nederland mkb noemen. De onbekendheid daarmee geeft naar mijn mening aanleiding tot veel spraakverwarring en misverstanden. Ik wil hiermee niet een aantal knelpunten wegwimpelen, bijvoorbeeld het ontbreken van vrijstellingen die de RJ-regels wél kennen. Wel wijs ik op het risico dat IFRS SME te snel in Nederland wordt verworpen. Want in de discussie over de voorgestelde nieuwe regels lijkt het aloude gezegde 'onbekend maakt onbemind' een rol te spelen. Laten we niet vergeten dat de huidige Nederlandse Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die zich op hetzelfde segment van ondernemingen richten als IFRS SME, ook reeds bijna 1.200 pagina's met (complexe) verslaggevingsregels beslaan. Ik voorzie dat naast de beursgenoteerde ondernemingen

'Met IFRS SME zijn we in verslaggevingsland op een belangrijk kruispunt aangekomen.'

die al onder IFRS vallen - ook de niet-beursgenoteerde (middel)grote ondernemingen op termijn beter af zijn met internationale verslaggevingsregels, zoals IFRS SME, maar dan uiteraard wel onder de voorwaarde dat de baten op termijn opwegen tegen de kosten. Ook een flink deel van deze ondernemingen handelt meer en meer grensoverschrijdend. De huidige verslaggevingsregels binnen de EU zijn gebaseerd op de inmiddels sterk verouderde Vierde en Zevende Europese richtlijnen. Gezien de hierin opgenomen keuzemogelijkheden is momenteel vrijwel geen sprake van harmonisatie van verslaggeving tussen de lidstaten. De Europese Commissie is terecht een onderzoek gestart naar een verdere vereenvoudiging en modernisering van de Europese verslaggevingsrichtlijnen. Overleg binnen de Europese accountantsfederatie FEE wijst uit dat vrijwel alle Europese landen de toepassing van IFRS SME als optie binnen de Europese verslaggevingsrichtlijnen onderschrijven. De tegenstanders komen vooral uit landen waar de opstelling van jaarrekeningen sterk wordt beïnvloed door fisca-

le waarderingsgrondslagen. Implementatie van IFRS-regels zal in die landen niet te onderschatten aanpassingen vergen. Het is nu nog te vroeg - ook volgens het NIVRA - om IFRS SME als te complex te bestempelen dan wel te omarmen. Eerst zal voldoende input moeten worden verkregen van onze leden en andere belanghebbenden. Maar in beginsel lijkt voor de groep (middel)grote ondernemingen IFRS SME een goede optie. Kleine niet-controleplichtige ondernemingen zouden moeten kunnen volstaan met de toepassing van fiscale grondslagen voor hun jaarrekening; de opstelling van hun jaarrekening is sterk fiscaal gedreven, er zijn weinig andere belanghebbenden en kredietverschaffers zijn in staat om de door hen gewenste informatie en voldoende zekerheden af te dwingen. Ik concludeer dat we met IFRS SME in verslaggevingsland op een belangrijk kruispunt zijn aangekomen. De keuze gaat tussen het volgen van de oude, meer gemakkelijke weg waarbij ieder land zijn eigen verslaggevingsregels blijft opstellen, en het inslaan van een nieuwe weg met als doel één gemeenschappelijke verslaggevingstaal binnen een verenigd Europa. Het woord is aan u.

Noot

* Henk Verhoek is coördinator verslaggeving van het NIVRA.

'Onderzoek de staat van interne beheersing anno 2007'

De begripsverwarring rond interne beheersing is nog even groot als in 1980. Maar de tijden zijn veranderd. Herhaling van het onderzoek dat destijds de basis was voor COSO is daarom geboden, vindt Remko Renes.

REMKO RENES*

Nooit stond interne beheersing hoger op de agenda dan nu. Maar wat is eigenlijk de staat van interne beheersing in Europese ondernemingen anno 2007? In deze opiniërubriek gaat het regelmatig over het COSO-raamwerk, en recentelijk over de algemene aanvaardbaarheid ervan, maar in plaats van een modellenwedstrijd tussen COSO, EFQM, INK, ISO, is eerder een onderzoek gewenst naar de staat van interne beheersing anno 2007.

Politici accepteren ten aanzien van fraude geen enkele euro fraude, terwijl accoun-

tants als antwoord met het begrip materialiteit en redelijke zekerheid naar voren komen. Institutionele regelgevers (Commissie Tabaksblat) en toezichthouders (Monitoring Commissie) verlangen een bestuursverklaring over interne beheersing over een periode of op een bepaald moment, terwijl ondernemers zoeken naar mogelijke verbeteringen van bedrijfsprocessen die toekomstige baten opleveren. Aandeelhouders en institutionele beleggers verlangen bij goede interne beheersing ook in de toekomst geen onverhoopte verras-

singen (forward looking statement), terwijl bestuurders, commissarissen en accountants slechts hoge zekerheid kunnen geven bij de betrouwbaarheid van de wijze waarop de jaarrekening tot stand is gekomen. Aan het COSO-raamwerk ligt uitgebreid empirisch onderzoek ten grondslag naar de staat van interne beheersing in Amerikaanse ondernemingen. Dat onderzoek is reeds uitgevoerd in 1980 en het raamwerk voor de beoordeling van interne beheersing is sindsdien niet aangepast. De belangrijkste conclusie destijds is vergelijkbaar aan die van nu: er is nog steeds sprake van grote begripsverwarring. De begripsverwarring anno 2007 is vergelijkbaar met die in de tijd waarin het COSO-raamwerk is opgesteld. Interne beheersing (internal control) omvat voor betrokkenen met een opleiding of werkervaring in het financieel management vooral *accounting control*. Dat is gericht op het bewaken ►

van de bezittingen van de organisatie en het controleren van de juistheid en betrouwbaarheid van de verslaggevingsinformatie. Voor alle andere werknemers en betrokkenen, zoals het algemeen management, gaat het bij interne beheersing vooral om management control. Dat is gericht op het bevorderen en bewaken van de efficiëntie en effectiviteit van de operationele processen en het realiseren van algemene organisatiedoelstellingen.

De begripsverwarring is dus nog steeds groot, maar de tijden zijn veranderd. Naar mijn mening dient het toenmalige onderzoek grootschalig te worden herhaald, maar dan met aandacht voor de kenmerken van de huidige tijd en niet alleen in de Verenigde Staten maar ook bij organisaties in Europa en Azië. Niet alles vanuit de Verenigde Staten is immers daarbuiten ook toe te passen. Sinds 1980 zijn er ontwikkelingen die zeker invloed hebben op de staat van interne beheersing. Bijvoorbeeld de veranderende internationale betrekkingen, zoals het einde van de koude oorlog en de val van de muur, maar ook de opmars in de persoonlijke levenssfeer van nieuwe technologieën zoals internet, mobiele telefonie en mobiel dataverkeer.

Ten slotte is er op het COSO-raamwerk best wat aan te merken. Mijn persoonlijke mening is dat nieuw onderzoek - in navol-

‘Accountants en consultants zijn het aan hun stand verplicht om een deel van hun verdiende gelden uit te geven aan onderzoek.’

ging van het toenmalige onderzoek in de Verenigde Staten - zal aantonen dat aanvullingen zijn gewenst op de volgende terreinen van interne beheersing. Allereerst onderkent het huidige COSO-raamwerk te weinig het belang van informele *behavioural* controls, zoals die in de sociale organisatie wetenschappelijk wel worden onderkend. Ook komt de invloed van de omgeving (contingentiefactoren) op de interne beheersing van de organisatie te weinig aan de orde. Samengevat: Goede interne beheersing is situatieafhankelijk, waarbij het gedrag van de medewerkers en de invloed van de omgeving meer aandacht verdienen.

Aan geld voor een dergelijk grootschalig onderzoek naar de staat van interne beheersing hoeft het niet te ontbreken. Ondernemingen hebben de afgelopen jaren vele miljoenen uitgegeven aan het op orde brengen van de interne beheersing en met de instandhouding van de nieuw inge-

richte interne beheersingssystemen is veel geld gemoeid. Nieuwe inzichten, voortvloeiend uit zo'n onderzoek, kunnen op dat terrein tot besparingen leiden voor deze organisaties. En accountants en consultants zijn het aan hun stand verplicht om een deel van hun verdiende gelden uit te geven aan onderzoek naar de actuele staat van interne beheersing. Wetenschappers - waaronder ook sociologen en psychologen - dienen betrokken te worden om een zorgvuldig onderzoek en totstandkomingsproces te waarborgen. Nu interne beheersing hoger dan ooit op de agenda van de beleidsbepalers staat, is het ijzer heet genoeg om te smeden.

Noot

* Remko Renes is werkzaam bij KPMG en voorzitter van de kerngroep Corporate Governance, Nyenrode.

Reacties en bijdragen

De rubriek *Opinie* is een podium voor discussie. Wilt u reageren op een artikel in 'de Accountant' of zelf een kwestie aan de orde stellen die van belang is voor het beroep? E-mail naar: deaccountant@NIVRA.nl. Maximumlengte achthonderd woorden.

Uitslag webstelling

Voor pre-auditdiensten bestaat een grote en groeiende markt.

	RA	Student	Overig	Totaal
Eens	13	20	4	37
Oneens	3	6	6	15

Een groeiend aantal (vooral) kleinere accountantskantoren biedt pre-auditdiensten aan: ze maken de administratie van de klant 'controleklaar' (zie 'de Accountant' februari 2007). De rekening van de controlerende accountant zou daardoor lager uitvallen en de klant is per saldo minder kwijt. Zo'n arbeidsverdeling tussen kantoren zou bovendien de werkdruk bij controlerend accountantskantoren verlichten, zodat deze meer tijd krijgen voor financieel lucratiever activiteiten. Iedereen tevreden dus? Volgens sommigen heeft dit soort diensten een grote toekomst. Volgens sceptici is de Nederlandse

controlemarkt echter te klein om dit ook hier (net al in de VS en Groot-Brittannië) tot een serieuze markt te laten uitgroeien.

De webstemmers blijken in grote meerderheid optimistischer, met uitzondering van de 'overigen' onder hen, maar dat aantal is te gering om hier echt een conclusie aan te verbinden.

De toelichtingen lopen uiteen. Een scepticus wijst er op dat grote ondernemingen "zelf voldoende kennis in huis hebben om tot een adequate aanlevering van de te controleren jaarrekening te komen". En bij kleinere ondernemingen is de controlerend accountant volgens hem of haar al intensief betrokken bij de voorbereiding en totstandkoming van de te controleren jaarrekening. Conclusie: "Er is dus geen sprake van een nieuwe activiteit."

Een ander stelt dat pre-audit eigenlijk een ander woord is voor het samenstellen jaarrekening en het

gereedmaken van het dossier. "Er valt alleen voordeel te behalen indien de audit files voor de accountant goed gereed zijn."

Maar anderen zien een grote toekomst, vooral vanwege de kostenaspect. "Dit kan flink wat kosten besparen! Voor het goed opstellen van het balansdossier en de lijst van stukken hoeft je geen uitgebreide en dure *backoffice* te hebben."